

ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ПРИБУТКОВІСТЬ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ EFFICIENCY AND PROFITABILITY: THEORETICAL ASPECT

УДК 332.146

<https://doi.org/10.32843/infrastruct36-45>

Стригуль Л.С.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри
економічного аналізу та обліку
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

Тур Г.Є.

студент
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

Нгуєн Т.М.Х.

студент
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

У статті розглянуті питання теоретичного узагальнення та систематизації підходів щодо визначення економічної сутності категорій «ефективність» та «прибутковість» і виокремлення або, навпаки, поєднання спільних рис і характеристик щодо їхніх сутнісних ознак з урахуванням відмінностей та визначення рівня підпорядкованості категорій. Ефективність як економічна категорія відображає дію об'єктивних економічних законів, яка проявляється в результативності виробництва, тобто в прибутковості діяльності загалом. Прибутковість є основою економічної ефективності діяльності, що відображає кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних їхніх внесків. Категорії «ефективність» та «прибутковість» є багатозначними та багатомірними. Проведені дослідження визначили ефективності та прибутковості мають теоретико-практичну значущість щодо удосконалення визначення категорій та їхньої підпорядкованості, що дає змогу одержати комплексне уявлення за всіма аспектами на засадах розрахунку відповідних показників прибутковості, що і створює підґрунтя для об'єктивного оцінювання ефективності.

Ключові слова: ефективність, прибутковість, категорія, поняття, комплексний підхід, ресурсний підхід.

В статье рассмотрены вопросы теоретического обобщения и систематизации подходов к определению экономической сущности категорий «эффективность» и «прибыльность» и выделению или, наоборот, сочетанию общих черт и характеристик по их существенным признакам с учетом различий и определения уровня подчиненности категорий. Эффективность как экономическая категория отражает действие объективных экономических законов, которое проявляется в результативности производства, то есть в доходности деятельности в целом. Прибыльность является основой экономической эффективности деятельности, в целом отражает конечный полезный эффект от применения средств производства и живого труда, а также совокупных их вложений. Категории «эффективность» и «прибыльность» являются многозначными и многомерными. Проведенные исследования определили эффективность и прибыльности имеют теоретико-практическую значимость касательно совершенствования определения категорий и их подчиненности, позволяет получить комплексное представление по всем аспектам на основе расчета соответствующих показателей прибыльности, что создает почву для объективной оценки эффективности.

Ключевые слова: эффективность, прибыльность, категория, понятие, комплексный подход, ресурсный подход.

The article deals with issues of theoretical generalization and systematization of approaches to defining the economic essence of the concepts of efficiency and profitability and isolation, or, conversely, a combination of common features and characteristics on their essential features taking into account differences and to determine the level of subordination of categories. The economic efficiency of economic entities, regardless of their organizational and legal form and area of operation, depends on the level of provision of enterprises with the resources and financial potential, their rational ratio and effective use in the process of economic activity. Efficiency as an economic category reflects the action of objective economic laws, which is manifested in the efficiency of production in the profitability of the activity as a whole. Profitability is the basis of economic efficiency of the activity, as a whole reflects the ultimate beneficial effect of the use of means of production and living labor, as well as their total investment. The profitability of an enterprise is the most important criterion for the activity of any enterprise, since in the absence of strategic directions of development and the proper level of profitability, the enterprise can gradually lose liquidity and eventually go bankrupt, and ensuring the profitability of the enterprise is an indicator of the stabilizing effect of its development. The categories "efficiency" and "profitability" are multifaceted and multidimensional, so many domestic and foreign scientists pay attention to this issue. Thus, the study of the features of determining and highlighting the essential elements of filling the categories of "efficiency" and "profitability", taking into account the features of their application in the financial analysis of complex economic phenomena and processes, is a timely and relevant task. The conducted studies of the definitions of efficiency and profitability have theoretical and practical significance for improving the definition of categories and their subordination, allows to obtain a comprehensive view on all aspects, based on the calculation of the relevant indicators of profitability, and creates the ground for an objective evaluation of efficiency.

Key words: efficiency, profitability, category, concept, integrated approach, resource approach.

Постановка проблеми. Ефективне функціонування національної економіки України в ринкових умовах об'єктивно зумовлює підвищення економічної ефективності та прибутковості діяльності на основі впровадження інновацій, ефективних форм господарювання й управління виробництвом, активізації підприємництва.

Економічна ефективність суб'єктів господарювання, незалежно від їхньої організаційно-правової форми і галузі функціонування, залежить від рівня забезпеченості підприємств ресурсним та фінансовим потенціалом, їх раціонального співвідношення та ефективного використання у процесі господарської діяльності. Ефективність виробництва як економічна категорія відображає

дію об'єктивних економічних законів, яка проявляється в результативності виробництва, тобто в прибутковості діяльності загалом. Прибутковість є основою економічної ефективності діяльності, що відображає кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних їхніх внесків. Прибутковість підприємства є найважливішим критерієм діяльності будь-якого підприємства, оскільки за відсутності стратегічних напрямів розвитку та належного рівня прибутковості підприємства можуть поступово втрачати ліквідність і зрештою банкрутувати, а забезпечення прибутковості підприємства є показником стабілізаційного ефекту його розвитку. Категорії «ефективність» та «прибутковість» є

багатозначними та багатовимірними, тому чимало вітчизняних та зарубіжних учених приділяють увагу саме цьому питанню.

Виходячи з цього, виникає об'єктивна необхідність поглибленого дослідження наявних підходів щодо визначення та сучасного сутнісного наповнення категоріальним змістом понятійного апарату «ефективність» та «прибутковість» з урахування рівнів підпорядкованості, яке повинно мати системний та обґрунтований характер, зумовлений специфікою та логікою наукового дослідження та врахуванням певних особливостей сучасного стану функціонування і виду діяльності окремих підприємств. Таким чином, дослідження особливостей визначення та виокремлення сутнісних елементів наповнення категорій «ефективність» та «прибутковість» з урахуванням особливостей їх застосування у фінансовому аналізі складних економічних явищ та процесів є своєчасним та актуальним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Науково обґрунтовані теоретико-методологічні аспекти сутності та шляхів підвищення економічної ефективності та прибутковості діяльності суб'єктів господарювання висвітлені в наукових працях В.В. Іванієнко, В.В. Ковальова, О.М. Волкова, Н.П. Іващенко, В.І. Лямець, А.Д. Тевяшева, К.Р. Макконнелла, П.А. Орлова, Л.І. Федулова та багатьох інших.

Невирішені складники загальної проблеми.

Незважаючи на велику кількість і різноманітність досліджень, сутність економічної ефективності та прибутковості діяльності в ринкових умовах господарювання не досить чітко визначені. Виходячи з цього, необхідно проаналізувати спільне та відмінне найбільш відомих категорій у сучасних умовах розвитку науки в її нерозривному взаємозв'язку з економічними реаліями суб'єктів господарювання та на підставі отриманих результатів зробити висновки щодо їх підпорядкованості.

Незважаючи на велику кількість робіт із зазначеної проблематики, залишаються ще не досить опрацьованими питання, що стосуються процесу систематизації визначень ефективності та прибутковості діяльності.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в теоретичному узагальненні та систематизації підходів щодо визначення економічної сутності понять ефективності та прибутковості та виокремлення або, навпаки, поєднання спільних рис і характеристик щодо їхніх сутнісних ознак з урахуванням відмінностей та визначенням рівня підпорядкованості категорій.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Ефективність виробництва визначається наявністю, станом усіх факторів виробництва: земельних та трудових ресурсів, основних виробничих і оборотних засобів. Збільшити виробництво про-

дукції до повного задоволення потреби населення неможливо без всебічного прискорення розвитку підприємства [1, с. 34].

Прибутковість – це показник, який характеризує ефективність діяльності підприємства з погляду здатності його приносити прибуток та забезпечувати ефективне відтворення використаних ресурсів [2, с. 190].

Велике розмаїття підходів до сутності категорії «ефективність» зумовлює необхідність здійснити більш глибоке дослідження і сформулювати комплексне визначення з урахуванням часової хронології та відповідних відмінностей. Визначення поняття «ефективність» різними авторами наведено в таблиці 1.

На основі наведених тлумачень стає очевидним, що більшість авторів у своїх формулюваннях ефективності розуміють цю категорію як відношення ефекту до витрат або ресурсів, що були витрачені на його отримання. Тобто критерії ефективності формуються на основі витратного і ресурсного підходів. Витратний підхід відображає ефект, одержаний з кожної одиниці сукупних витрат або окремо витрат живої чи упредметненої праці. Ресурсний підхід покликаний характеризувати ефективність використання ресурсів: трудових, матеріальних, фінансових. Наприклад, як відзначають В.В. Ковальов і О.М. Волкова [5, с. 302], ефективність – це показник, який відображає певне співвідношення результативності ресурсних можливостей і витрат.

З інших позицій розглядає ефективність Ю.П. Сурмін [8, с. 216], він визначає цю категорію як її критерій, а саме як досягнення встановлених системою цілей. Ми вважаємо, що функція досягнення мети має важливе значення у визначенні економічної ефективності; вона не суперечить витратному (ресурсному) підходу до визначення ефективності, але має більш складний характер, який більшою мірою відображає багатовимірність такої категорії. Л.І. Федулова [9, с. 406] розуміє ефективність як оптимальне співвідношення задоволеності потреб певних груп, яка залежить від ступеня реалізації інтересів учасників у процесі функціонування підприємства, при цьому саме узгодження інтересів та формування на їх основі комплексу цілей підприємства є у цьому підході головним завданням управління.

Американські автори більшою мірою розглядають ефективність як добуток продукції на одиницю матеріально-технічних ресурсів. К.Р. Макконнелл і С.Л. Брю зазначають, що економічна ефективність є співвідношенням між витратами ресурсів і виробленими в результаті їх використання обсягів товарів чи послуг; виробництво продукту визначеної вартості за найменшої затрати ресурсів; досягнення найбільшого обсягу виробництва товару чи послуги із застосуванням ресурсів визначеної вартості [3, с. 216].

Таблиця 1

Визначення поняття «ефективність», наведене різними вченими в певній часовій хронології

Автори	Визначення поняття
Макконнелл К.Р. [3, с. 217]	Ефективність є співвідношенням між витратами ресурсів і виробленими в результаті їх використання обсягами товарів чи послуг
Нусінов В.Я., Турило А.М., Темченко А.Г. [4, с. 105]	Ефективність є результативність, тобто результат діяльності (ефект), який одержує суспільство, підприємство або окрема людина на одиницю використаних (чи застосованих) ресурсів
Ковальов В.В., Волкова О.М. [5, с. 302]	Економічна ефективність – відносний показник, що порівнює отриманий ефект з витратами чи ресурсами, використаними для досягнення цього ефекту
Орлов П.А. [6, с. 221]	Ефективність – співвідношення результату або ефекту будь-якої діяльності і витрат, пов'язаних з її виконанням. Причому це може бути як співвідношення результату і витрат, так і співвідношення витрат і результатів діяльності
Падерін І.Д. [7, с. 91]	Сутність економічної ефективності підприємства полягає в економії всіх питомих витрат на виробництво продукції, що визначає його дохідність
Сурмін Ю.П. [8, с. 216]	Ефективність – показник успішності функціонування системи для досягнення встановлених цілей
Федулова Л.І. [9, с. 406]	Економічна ефективність – такий стан справ, за якого неможливо здійснити жодної зміни, яка більш повно задовольняє бажання однієї людини, не перешкоджаючи задоволенню бажань іншої людини
Іващенко Н.П. [10, с. 522]	Економічна ефективність – віддача у формі доходів різних ресурсів фірми, що знаходяться в її розпорядженні
Лямець В.І., Тевяшев А.Д. [11, с. 396]	Ефективність – це не просто властивість операції (процесу функціонування системи, що відбивається в її здатності давати певний ефект, а дієвість такої здатності, тобто результативність, співвіднесена з ресурсними витратами

Ефективність виробництва – це узагальнена економічна категорія, якісна характеристика якої відображається у високій результативності використання живої та уречевленої у засобах виробництва праці [12, с. 130]. Ефективність виробництва належить до числа ключових категорій ринкової економіки та безпосередньо пов'язана з досягненням кінцевої мети розвитку виробництва загалом і кожного підприємства зокрема [13, с. 398].

З огляду на хронологічний складник, за численними визначеннями вітчизняних економістів останніх часів, ефективність виступає як економічна категорія та відображає дію об'єктивних економічних законів, які проявляються в результативності діяльності. Тобто економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних їхніх внесків. Як економічна категорія критерій ефективності відображає основну мету виробництва та діяльності, сутність якої полягає в нерозривній єдності кількісної і якісної оцінки. Ефективність виробництва з кількісного боку характеризується системою економічних показників, між якими повинна бути відповідність.

Отже, аналіз категорії «ефективність» показав, що є різні підходи до її визначення. Переважає думка, згідно з якою ефективність – це відношення результатів до витрат (ресурсів), тобто так зване «традиційне» визначення. Залежно від підходу це поняття визначає результативність об'єктів (систем) різного рівня – суспільства, підприємства, системи управління. Таким чином, можна сформулювати таке визначення: «Ефективність діяльності підприємства – це комплексна характеристика, яка відо-

бражає ступінь використання ресурсних витрат, спроможність досягати поставлених цілей і стратегій та здатність до стійкої життєдіяльності у конкурентному ринковому середовищі. Характеристично вона відображає ступінь використання трудових, матеріальних, фінансових, природних та інших ресурсів, ступінь забезпечення позитивного результату (ефекту) господарювання в умовах конкурентного ринку та досягнення запланованих результатів з погляду поставлених перед системою чи її елементами цілей». Таким чином, ефективність діяльності підприємства є комплексною характеристикою існування соціально-економічної системи діяльності підприємства, і варто до її визначення застосовувати саме комплексний підхід, який включає сукупність критеріїв оцінки ефективності функціонування підприємства загалом, з урахуванням результативності його витрат, цільової результативності та рівня конкурентоспроможності на ринку. Таке саме велике розмаїття підходів є в науковій літературі і до сутності категорії «прибутковість», що дає підґрунтя та зумовлює необхідність здійснити дослідження і також сформулювати визначення з урахуванням часової хронології та відповідних відмінностей. Визначення поняття «прибутковість» різними авторами наведено в таблиці 2.

Отже, хронологічний аналіз останніх досліджень вченими-економістами поняття «прибутковість» показав, що це показник, який характеризує ефективність діяльності підприємства з погляду здатності його приносити прибуток та забезпечувати ефективне відтворення будь-яких вкладених та використаних ресурсів, тобто прибутковість слід розглядати як складник ефективності діяльності підприємства

Визначення поняття «прибутковість», наведене різними вченими в певній часовій хронології

Автори	Визначення поняття
Мочерний С.В. [14, с. 519]	як показник ефективності прибутковість суб'єкта треба розглядати з двох аспектів: по-перше, як прибутковість усього підприємства щодо всього авансованого капіталу, яка визначається нормою прибутку: відношенням річного прибутку до авансованого капіталу; по-друге, як прибутковість виготовлення окремої партії товарів, яка вимірюється відношенням прибутку до собівартості товарів
Хмелевський О.В. [15, с. 51]	стан підприємства, що вказує на його здатність здійснювати рентабельну діяльність, забезпечувати платоспроможність, генерувати прибуток, на основі чого забезпечувати стабільність зростання та майбутній інноваційно-інвестиційний розвиток
Антонюк Р.Р. [16, с. 32]	стійке економічне явище, що проявляється як підтверджена здатність підприємства генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення як основної, так і всієї господарської діяльності, що полягає в перевищенні доходу над здійсненими витратами в розмірі, достатньому для ефективного подальшого функціонування
Огійчук М.Ф. [17, с. 52]	вид ефективності, що характеризує результативність діяльності економічних систем (підприємств, територій, національної економіки). Основною особливістю таких систем є вартісний характер засобів (видатків, витрат) досягнення цілей (результатів), а в деяких випадках і самих цілей (зокрема, одержання прибутку)
Осипова Т.В. [18, с. 83]	як показник ефективності ... основою прибутковості є сам прибуток, який загалом і визначає результат фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання. Тому прибуток зображає її результати
Кучер Л.Ю. [19]	як показник ефективності між прибутком і прибутковістю є тісний діалектичний взаємозв'язок: прибуток – це показник для зображення економічного ефекту в абсолютних показниках, а прибутковість – показник для зображення економічної ефективності діяльності суб'єкта господарювання

і навіть більше, як складник системи показників, що відображають різні види ефективності діяльності залежно від напрямку її дослідження.

Висновки з проведеного дослідження. Проведені дослідження визначень понятійного апарату ефективності мають теоретико-практичну значущість щодо удосконалення визначення категорії «ефективність діяльності підприємства» та «прибутковість», що дає змогу одержати комплексне уявлення про ефективність підприємства за всіма аспектами його діяльності загалом, на засадах розрахунку відповідних рівнів прибутковості, що й створює підґрунтя для його об'єктивного оцінювання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Концеба С.М., Підлубна О.Д. Економічна ефективність виробництва продукції олійних культур у сільськогосподарських підприємствах. Економіка АПК. 2012. №2. С. 33–37.
- Єпіфанова І.Ю. Гуменюк В.С. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення. Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет. 2016. Вип. 3. С. 189–192.
- Макконнелл К.Р. Брю С.Л. Экономикс. Принципы, проблемы и политика. Москва: Республика, 1992. Т. 2. 399 с.
- Нусинов В.Я., Турило А.М., Темченко А.Г. Экономический анализ деятельности предприятий и объединений в промышленности: [учеб. пособие]. Кривой Рог: Минерал, 1999. 172 с.
- Ковалев В.В., Волкова О.Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. Москва: ПБОЮЛ, 2000. 424 с.
- Орлов П.А. Экономика предприятия: учебное пособие. Харьков: РИО ХГЭУ, 2000. 401 с.
- Падерин И.Д. Научные и практические аспекты повышения экономической эффективности современного предприятия. Вісник Академії економічних наук України. 2003. №1. С. 89–95.
- Сурмин Ю.П. Теория систем и системный анализ: учебное пособие. Киев: МАУП, 2003. 368 с.
- Федулова Л.І. Менеджмент організацій: підручник. Київ: Либідь, 2003. 448 с.
- Иващенко Н.П. Экономика фирмы: учебник. Москва: ИНФРА, 2006. 528 с.
- Лямець В.І., Тевяшев А.Д. Системний аналіз. Вступний курс. навч. посібник. Харків: ХНУРЕ, 2004. 448 с.
- Пітик О.В. Грабовецький Б.Є. Маркетингова стратегія в управлінні виробництвом насіння соняшнику: монографія. Вінниця: ВНТУ. 2012. 156 с.
- Кирильчук С.П. Економіка підприємства: навч. посібник. Сімферополь. 2013. 444 с.
- Мочерний С.В. Мочерна Я.С. Політична економія: навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 684 с.
- Хмелевський О.В. Оцінка якості прибутковості в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємств машинобудування. Економіст. 2008. № 3. С. 50–53.
- Огійчук М.Ф. Сутність прибутку та підходи до методики його визначення. Економіка АПК. 2009. № 6. С. 31–45.
- Антонюк Р.Р. Прибутковість сільськогосподарських підприємств: природа категорії. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. 2012. № 126. С. 50–55.
- Осипова Т.В. Теоретичні аспекти трактування прибутковості в сучасних умовах господарювання. Управління розвитком. 2012. № 1. С. 82–84.
- Кучер Л.Ю. Науково-теоретичні підходи до інтерпретації дефініції «прибутковість». URL: http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_99/06.pdf. (дата звернення: 22.10.2019).

REFERENCES:

1. Kontseba S.M., Pidlubna O.D. (2012) Ekonomichna efektyvnist vyrobnytstva produktsii oliinykh kultur u silskohospodarskykh pidpriemstvakh [Economic efficiency of production of oilseeds in agricultural enterprises]. *Ekonomika APK*. no. 2, pp. 33–37.
2. Yepifanova I.Yu. Humeniuk V.S. (2016) Prybutkovist pidpriemstva: suchasni pidkhody do vyznachennia [Enterprise profitability: current approaches to determination]. *Ekonomika i suspilstvo*. vol. 3, pp. 189–192.
3. Makkonnell K.R. Bryu S.L. (1992) *Ekonomiks. Printsipy, problemy i politika* [Economics. Principles, Problems and Policies]. Moscow: Respublika, vol. 2. (in Russian)
4. Nusinov V.Ya., Turilo A.M., Temchenko A.G. (1999) Ekonomicheskyy analiz deyatel'nosti predpriyatiy i ob»edineniy v promyshlennosti [Economic analysis of the activities of enterprises and associations in industry]. Krivoy Rog: Mineral. (in Russian)
5. Kovalev V.V., Volkova O.N. (2000) *Analiz khozyaystvennoy deyatel'nosti predpriyatiya* [Analysis of the economic activity of the enterprise]. Moscow: PBOYuL. (in Russian)
6. Orlov P.A. (2000) *Ekonomika predpriyatiya* [Enterprise economy]. Kharkiv: RIO KhGEU. (in Russian)
7. Paderin I.D. (2003) Nauchnye i prakticheskie aspekty povysheniya ekonomicheskoy effektivnosti sovremennogo predpriyatiya [Scientific and practical aspects of increasing the economic efficiency of a modern enterprise]. *Visnik Akademii ekonomichnikh nauk Ukraini*. no. 1, pp. 89–95.
8. Surmin Yu.P. (2003) *Teoriya sistem i sistemnyy analiz* [Systems theory and systems analysis]. Kyiv: MAUP. (in Russian)
9. Fedulova L.I. (2003) *Menedzhment orhanizatsii* [Management of Organizations]. Kyiv: Lybid. (in Ukrainian)
10. Ivashchenko N.P. (2006) *Ekonomika firmy* [Economics of the firm]. Moscow: INFRA. (in Russian)
11. Liamets V.I., Teviashev A.D. (2004) *Systemnii analiz. Vstupnyi kurs*. [System analysis. Introductory course]. Kharkiv: KhNURE. (in Ukrainian)
12. Pityk O.V. Hrabovetskyi B.Ye. (2012) *Marketynhova stratehiia v upravlinni vyrobnytstvom nasinnia soniashnyku* [Marketing strategy in the management of sunflower seed production]. Vinnytsia: VNTU. (in Ukrainian)
13. Kyrilchuk S.P. (2013) *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics] Simferopol. (in Ukrainian)
14. Mochernyi S.V. Mocherna Ya.S. (2007) *Politychna ekonomiiia* [The political economy]. Kyiv: Znan-
nia. (in Ukrainian)
15. Khmelevskiy O.V. (2008) Otsinka yakosti prybutkovosti v innovatsiino-investytsiinomu rozvytku pidpriemstv mashynobuduvannia. [Evaluation of the quality of profitability in the innovation-investment development of machine-building enterprises] *Ekonomist*. no. 3, pp. 50–53.
16. Ohiichuk M.F. (2009) Sutnist prybutku ta pidkhody do metodyky yoho vyznachennia. [The essence of profit and approaches to the method of determining it] *Ekonomika APK*. no. 6, pp. 31–45.
17. Antoniuk R.R. (2012) Prybutkovist silskohospodarskykh pidpriemstv: pryroda katehorii. [Profitability of agricultural enterprises: the nature of the category] *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva*. no. 126, pp. 50–55.
18. Osypova T.V. (2012) Teoretychni aspekty traktuvannia prybutkovosti v suchasnykh umovakh hospodariuvannia. [Theoretical aspects of the interpretation of profitability in modern economic conditions] *Upravlinnia rozvytkom*. no. 1, pp. 82–84.
19. Kucher L.Yu. (2012) Naukovo-teoretychni pidkhody do interpretatsii definitsii «prybutkovist» [Scientific-theoretical approaches to the interpretation of the definition of «profitability»] Available at: http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_99/06.pdf. (accessed 22 October 2019)

Strygul Larysa Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Economic Analysis and Accounting
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»**Tur Ganna**

Student

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

Nguyen Txi Mi Xan

Student

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

EFFICIENCY AND PROFITABILITY: THEORETICAL ASPECT

The purpose of the article. The purpose of the study is to theoretically generalize and systematize approaches to determining the economic essence of concepts, efficiency and profitability, and highlighting, or, conversely, a combination of common features and characteristics according to their essential features, taking into account the differences, and determine the level of subordination of categories. Efficiency as an economic category reflects the effect of objective economic laws, which is manifested in the productivity of production is in the profitability of the activity as a whole. Profitability is the basis of economic efficiency, generally reflects the final beneficial effect of the use of means of production and living labor, as well as their total investment. The categories of “efficiency” and “profitability” are ambiguous and multidimensional, which is why many domestic and foreign scientists pay attention to this particular issue. Proceeding from this, there arises the objective need for an in-depth study of existing approaches to the definition and modern essential filling with the categorical content of the conceptual apparatus “efficiency” and “profitability” taking into account the levels of subordination, which should be systematic and justified in nature due to the specificity and logic of scientific research and taking into account certain features the current state of functioning and type of activity of individual enterprises. Thus, the study of the features of determining and highlighting the essential elements of filling the categories of “efficiency” and “profitability”, taking into account the features of their application in the financial analysis of complex economic phenomena and processes, is a timely and relevant task.

Methodology. When conducting the research, the following methods were used: observation and comparison, theoretical generalization, chronological grouping, comparison; For clarity, the results of the study are displayed using the tabular method.

Results. It is proved that efficiency acts as an economic category and reflects the effect of objective economic laws that are manifested in the performance of activities. That is, economic efficiency shows the final beneficial effect of the use of the means of production and living labor, as well as their total investment, which is quantitatively characterized by a system of economic indicators, between which there must be a correspondence. It was found that the prevailing point of view is that efficiency is the ratio of results to costs (resources), that is, the so-called “traditional” definition. Thus, the efficiency of an enterprise is a comprehensive characteristic of the existence of a socio-economic system of enterprise activity and it is worth applying a comprehensive approach to its determination, which includes a set of criteria for evaluating the effectiveness of the enterprise as a whole, taking into account the effectiveness of its costs, targeted performance and the level of competitiveness in the market. It is proved that “profitability” is an indicator characterizing the efficiency of an enterprise in terms of its ability to make a profit and ensure the efficient reproduction of any invested and used resources, that is, profitability should be considered as a component of the efficiency of an enterprise and even more than a component of a system of indicators reflecting various types of performance, depending on the direction of its research.

Practical implications. The studies of the definitions of the conceptual apparatus of efficiency have theoretical and practical significance in improving the definition of the category “enterprise performance” and “profitability”, which allows you to get a comprehensive idea of the effectiveness of the enterprise in all aspects of its activities as a whole, based on the calculation of the corresponding levels of profitability, and creates basis for its objective assessment.